

УДК 615.12:36.07:314.93:613.83:174

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОЇ ТА
ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОПІКИ СТАЦІОНАРНИХ ТА АМБУЛАТОРНИХ
ПАЦІЄНТІВ**

*Кричковська А.М., Комар В.С., Стасевич М.В., Кушнір Н.В., Паращин Ж.Д.,
Лобур І.П., ¹ Соловійов О.С., Новіков В.П.*

*Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна*

*¹Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика,
м. Київ, Україна*

Резюме. Розглянуті основні соціально-психологічні проблеми, з якими стикаються стаціонарні та амбулаторні пацієнти при встановленні діагнозу та наданні фармацевтичної опіки.

Ключові слова: стаціонарні та амбулаторні пацієнти, фармацевтична опіка, клінічний провізор, система обов'язкового медичного страхування

Вступ. Проведені рядом провідних науковців дослідження та отримані результати щодо оптимізації фармацевтичної складової охорони здоров'я (ОЗ) та можливості створення системи обов'язкового медичного страхування (ОМС) в Україні [1-8] у сучасних економічних та політично-правових реаліях сьогодення, на жаль, зведено нанівець. Однак, стан в якому зараз перебуває ОЗ України в цілому та, зокрема, фармацевтична складова цієї системи вимагають негайних кроків як від центральної влади, так і від керівників органів управління системи ОЗ.

Основна частина. Слід зауважити, що проблеми, які будуть окреслені авторами в даній публікації менше стосуються відомчих та спеціалізованих лікувально-поліклінічних установ, а більш притаманні районним, міським та обласним закладам охорони здоров'я України (ЗОЗ).

В першу чергу, що вимагає негайної правової оцінки та втручання – це проблема незабезпеченості конституційних гарантій [9] населення щодо безоплатного лікарського забезпечення в державних і комунальних ЗОЗ через відсутність необхідних коштів на закупівлю лікарських засобів (ЛЗ) і виробів медичного призначення (ВМП) для потреб стаціонарних хворих [10]. Особливо вражає ситуація, коли у реанімаційних відділеннях ЗОЗ чергують родичі пацієнтів, яким вручаються списки ліків, які необхідно придбати негайно у аптечних пунктах, що знаходяться на території ЗОЗ. Більша половина з придбаних ліків повертається пацієнтам при переведенні в інші відділення, де ситуація з призначенням ліків повторюється. Однак, кошти призначені на закупівлю ЛЗ та ВМП в кожному окремому ЗОЗ виділяються з бюджету та не можуть витратитись на інші цілі. Саме тому є незрозумілим, яким чином у державних та комунальних ЗОЗ пропонується пацієнтам стаціонарних відділень самостійно купувати до 100% ЛЗ та ВМП.

Друга соціально-психологічна проблема, яка вимагає вирішення, це намагання при будь-якому зверненні пацієнта до дільничного лікаря призначити якомога більше аналізів, частина яких не може бути проведена у державних ЗОЗ, а лише у приватних платних лабораторіях таких як «Інтерсоно», «Синево», «Медікор», «Біокурс» та інших. При цьому достовірність таких аналізів як у державних, так і у приватних лабораторіях не завжди відповідає реальному стану пацієнта [11]. Зазвичай такі додаткові аналізи призводять до поліпрагмазії та виливаються у необхідність придбання амбулаторним пацієнтом великої кількості ліків, що призводить до нераціональної (надмірної) фармакотерапії.

Третя соціально-психологічна проблема, яка стосується лікарів, пацієнтів та аптечних працівників пов'язана з новим терміном «письмові лікарські призначення ліків» [12], що застосовується практично, однак не має правового підґрунтя. Дане словосполучення «письмові лікарські призначення ліків» мимохіть піднімає проблему невиконання Наказу МОЗ України за № 360 від 19.07.2005 року та, відповідно, такого тотального явища в сучасній медицині,

як не виписування рецептів лікарями на офіційних бланках та уникнення таким чином відповідальності за призначення ліків. При такій ситуації, відповідно, формується негативне ставлення населення саме до провізорського фаху.

Одним з кроків для вирішення цих проблем є обов'язкове введення в штат ЗОЗ посади клінічного провізора, який би у комплексній співпраці з лікарем міг забезпечити найбільш раціональну фармакотерапію для кожного пацієнта. Належне функціонування системи ОМС можливе за умови вирішення проблеми кадрового забезпечення. Клінічний провізор несе відповідальність перед конкретним пацієнтом за рекомендації, консультації, ефективність і безпеку лікування. Водночас фармакоеконічна оцінка ЛЗ забезпечує політику економічної доступності фармакотерапії, як для хворого, так і для суспільства, на основі знання організації лікарського забезпечення, економічної діяльності аптечного закладу. Знання і навички, що необхідні майбутньому клінічному провізору, прямо пов'язані зі зміною його ролі й обов'язків у системі медичної допомоги та лікарського забезпечення населення.

За рівнем компетентності, набутих знань і навичок клінічні провізори є найпридатнішими для роботи на посадах провізора-інспектора та провізора-експерта у структурі ОМС [6]. Враховуючи зазначене, нами було опрацьовано проект класифікаційних характеристик запропонованих професій провізора-експерта та провізора-інспектора, було визначено завдання та обов'язки, а також сформульовано кваліфікаційні вимоги до фахівців, які будуть обіймати зазначені посади в системі ОМС.

Висновки. Зазначені авторами соціально-психологічні аспекти неправомірної медичної практики у ЗОЗ виникають у першу чергу внаслідок недотримання протоколів лікування, затверджених МОЗ України. А також, на нашу думку, пов'язані з відсутністю внутрішнього контролю за правомірним та раціональним призначенням ліків, що покликані здійснювати клінічні провізори ЗОЗ. Однак, правові підстави для обов'язкового введення посади клінічного провізора у ЗОЗ відсутні.

Література

1. Громовик Б.П. Концептуальні питання фармацевтичної опіки / Б.П. Громовик, В.В. Пропіснова, І.А. Зупанець // Клінічна фармація, фармакотерапія та медична стандартизація. - 2009. - №1-2. - С.39-42.
2. Немченко, А.С. Методологія формування формулярів і страхових переліків лікарських засобів за умов реалізації принципів національної лікарської (фармацевтичної) політики / А.С. Немченко, Г.Л. Панфілова. - Фармацевтичний журнал. - 2008. - N 3. - С.16-22.
3. Немченко, А.С. Оцінка соціальних аспектів організації лікарського забезпечення населення згідно з міжнародними нормами та стандартами / А.С. Немченко, А.А. Котвіцька. - Фармацевтичний журнал. - 2007. - N5 - С.11-19.
4. Немченко, Алла Семеновна. Основные направления совершенствования ценообразования и организационно-экономической деятельности торгово-производственных структур фармацевтического рынка [Текст] : автореферат диссертации ... д-ра фармацевт. наук: 15.00.01 / Алла Семеновна Немченко; Харьк. гос. фармацевт. ин-т. - Харьков, 1992. - 45 с.
5. Котвіцька Алла Анатоліївна. Методологія соціально-ефективної організації фармацевтичного забезпечення населення : Дис... д-ра наук: 15.00.01 - 2008.
6. Кричковська, Аеліта Миронівна. Науково-методичні підходи до формування фармацевтичної складової медичного страхування: автореф. дис ... канд. фарм. наук / А. М. Кричковська . – К. : Б.в., 2008 . – 25 с.
7. Кричковська, А.М. Економіка охорони здоров'я та фармакоеконіміка: розрахунок рівня ставки оподаткування при обов'язковому медичному страхуванні / А.М. Кричковська, А.І. Хоменко, В.П. Новіков. - Фармацевтичний журнал – 2008 - N 3 - С.23-29.
8. Хоменко, Віктор Миколайович. Теоретичне обґрунтування та реалізація сучасних принципів державного управління фармацією : Дис... д-ра наук: 15.00.01 - 2008.

9. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Стаття 49 «Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування»
10. Кричковська А.М. / Аналіз проблем лікарського обслуговування стаціонарних хворих / А.М. Кричковська, Б.П. Громовик, О.М. Ушкалова, М.В. Стасевич, В.Г. Червцова, Л.Р. Журахівська, В.П. Новіков // Матеріали 4-ої науково-практичної конференції з міжнародною участю “Науково-технічний прогрес і оптимізація технологічних процесів створення лікарських препаратів”, Тернопіль, 29-30 вересня 2011 року, С. 158.
11. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://lvivexpres.com/digest/2013/07/24/49394-zdorovu-divchynku-led-nenashpyguvaly-antybiotykamy-dorogomu-medcentri>
12. Борецька, Ольга Богданівна. Організаційно-методичні засади створення та діяльності клініко-фармацевтичної служби в аптечних закладах України : автореферат дис. ... канд. фармац. наук : 15.00.01 / О. Б. Борецька ; Львів. нац. мед. ун-т ім. Данила Галицького. - Львів : [б. и.], 2013. - 24 с.

Резюме. Рассмотрены основные социально-психологические проблемы, с которыми сталкиваются стационарные и амбулаторные пациенты при установлении диагноза и оказании фармацевтической опеки.

Ключевые слова: стационарные и амбулаторные пациенты, фармацевтическая опека, клинический провизор, система обязательного медицинского страхования.

Summary. The basic social and psychological problems faced by stationary and ambulatory patients at diagnosis and the provision of pharmaceutical care are present.

Key words: stationary and ambulatory patients, pharmaceutical care, clinical pharmacist, medical insurance system.